DISSERTATIO
DE
USU
MENYANTHIDIS TRIFOLIATÆ,

QUAM

VENIA EXP. FACULT. MED. UPSAL.

PRÆSIDE

CAROL. PET. THUNBERG,

EQUITE AURAT. REG. ORD. DE VASA,
MEDIC. DOCT. PROFESS. MED. ET BOTAN. REG. ET ORD. ACAD. CÆSAR. NAT. CURIOS. REG. SCIENT. LONDIN. HOLM. SOCIET. SCIENT. UPSAL. PHILAD. PATR. HOLM. BEROL. NAT. SCRUT. PARIS. ET HAFNIENS. HIST. NAT. LUND. HARLEM. AMSTELD. ZELAND. NIDROSIENS. TICINENS. IENENS. HALENS. NAT. SCRUT. LINN. LONDIN. PHYS. GÖTTINGENS. MEDIC. EDIMBURG. ET NAT. STUDIOS. IBID. MEMBRO; NEC NON ACAD. SCIENT. PARIS. MONSPELIENS. AGRICULT. PARIS. MEDIC. LONDIN. FLORENTIN. ET BATAVIN. IND. OR. CORRESPOND.

P. P.

CAROLUS JOH. KJELLMAN,

STIP. REG. WERMELANDUS.

IN AUDIT. BOTAN. D. 24 MAIJ 1797.

H. A. M. S.

U P S A L I Æ,
LITTERIS JOH. FR. EDMAN, REG. ACAD. TYPOGR.

MISSOURI BOTANICAL
GARDEN LIBRARY

LANDS-FISCALEN

ÅDEL OCH HÖGACKTAD

HERR

DAN. HOLMBERG,

SAMT

WÅLÅDLA FRU

MAR. HOLMBERG,

FÖDD FRÖBERG.

Må en annan vid den förnämes fötter nedlägga sina offer, för den blick af nedlåten ynnest, af hvilken han funnit sig smickrad; Jag tilfredsställer mitt hjerta, då jag tillägnar EDER *dessa Blad, och offenteligen förklarar, at J åren mine största Wålgörare.*

C. J. KJELLMAN.

DE USU

MENYANTHIDIS TRIFOLIATÆ,

§ 1.

Nihil æquius eſt et ſapientiæ regulis convenientius, quam ut indigenis gens quælibet potisſimum utatur felicioris vitæ adjumentis, neque apud exteros majori ſumtu et labore quærat, quæ minori pretio et faciliori negotio domi posſint comparari. Quotidie magna impenſa ab exoticis terris res innumeræ petuntur, quas pares, ſi non præſtantiores nobis ipſa præbet patria. Hanc viam Medicorum non pauci ingresſi, medicamenta exotica, omisſis in praxi indigenis, nimis ſedulo adhibuerunt; quo factum eſt, ut optima quæque horum oblivioni ſint tradita, quaſi nihil utile, nihil præclarum noſtro in climate produci posſet. Exempli loco adferri poterit Herba apud nos vulgatisſima, ad paludes frequens *Menyanthes Trifoliata*, vel ut Pharmacopolis audit, *Trifolium Aquaticum* l. *Fibrinum*, quæ virtutibus in medicina et oeconomia eximiis, haud paucas exoticas antecellit. De hac igitur herba efficaci et, ſi recte adhibetur, utilisſima, ſpeciminis Academici loco, nonnullas adducere lubet obſervationes.

§ 2.

Adumbratio Botanica.

In Menyanthide deſcribenda prolixitatem eo magis evitare licebit, quo notior hæc eſt etiam rudioribus, et quo majori a Botanicis eximiis diligentia dudum eſt de-

ſcripta. Vocatur *Menyanthes Trifoliata.* LINN. ſp. pl. 208 mat. med. p. 66. Syſt. Veget. per GMELIN p. 329. Ceterisque ejus operibus; *Trifolium paludoſum* LOBEL. Hiſt. 496. *Trifolium paluſtre* BLACKW. Herb. t. 474. DODON. Pempt. 570. *Trifolium Fibrinum* TILLANDZ Jcon. 157. Svetice dicitur *Vattu-våpling*, *Vattuklöfver*, *Munkkål*; *Getkål*, *Blåcken* etc. Adcuratiorem ejus deſcriptionem invenimus in Hiſt. Nat. et Pharm. Prof. Cel. D. P. G. BERGII Mat. Med. p. 90 ſeqq. Nos igitur non niſi paucisſimas adponemus notas.

Habitat in Europæ paludibus pasſim. Herba perennis. Menſibus Maji & Junii floret. Corolla hirſuta. Nectaria 5 ad baſin germinis. Stigma 2 lobum. Capſ. 1 locularis. Foliis ternatis, corollæ laciniis margine integris, ſuperne barbatis, a reliquis ſpeciebus dignoſcitur. cfr. Flor. Dan. t. 541. Flor. Svec. p. 61.

§ 3.

Qualitas.

Succus herbæ expresſus, vel infuſum aquoſum foliorum, quæ amarisſima ſunt, vitrioli martis ſubita nigreſcentia, adſtringentem produnt qualitatem. Ob amaritiem ſuam eximiam, nullo heterogeneo ſapore mixtam, medicamini huic merito adjudicamus qualitates, quas vix in remediis exoticis, etiam laudatisſimis deprehendimus. Hac herba melius nota et uſu comprobata, facile ſumtuoſioribus exoticis carere posſemus; e. g. Ligno Quasſiæ, Cortice Simarubæ, Radice Columbæ, Faba Ignatii, Cortice Caſcarillæ.

§ 4.

Vires.

Inſigni gaudet vi hæc herba roborandi ventriculum, va-

varia ejus vitia tollendo, tam topica, quam remotiora, quæ ejus ab labe originem ducunt, neque in tenacitate humorum infringenda et in farctibus reserandis reliquis in praxi hodierna usitatis amaris cedit. Vices bilis mirifice supplet, digestione debili motuque peristaltico langvescente, fibris ventriculi et tubi intestinalis tonum restituit, 'ορεξιν excitat, putredini in ventriculo resistit, atque acidum, ibidem pluribus ex causis collectum, corrigit. Vim autem laxantem et emeticam herbæ, a VILLIO aliisque, immerito additam esse existimamus. Digestionem quidem promovet, non vero sursum nec deorsum evacuat. Quod si hic effectus apud debiliores vel delicatiores appareat, non immediate sed mediate virtuti herbæ est adscribendum. Cui tamen fini obtinendo medicamina, quæ habemus aptiora, longe præstat adhibere.

§ 5.

Usus Medicus.

In *Scorbuto*, etiam quando in ulcera erumpit, vim suam exserit eximiam Menyanthes. Præscribitur hunc in finem infusum in cerevisia, vel ejus loco aqua, vel decocti forma epotum; atque externe, vel decocto aquoso ulcera lavando, vel folia ejus recentia, sive aqva macerata, circumvolvendo. Rusticis in *Anglia* adversus fœda exanthemata scorbutica, quibus verno tempore infestantur, succus herbæ expressus domesticum præbet remedium.

Contra maculas a cancro, scabie, herpete et tinea relictas decoctum saturatum mirifice inservit.

In *Hæmorrhagiis* uteri, a laxitate fibrarum oriundis, tonum restituendo, atque modo stiptico agendo, egregium præstat usum.

In *Hydrope*, imprimis illa in specie, quæ *Anasarca* dicitur, ubi, ob laxitatem nimiam intestinorum, plerum-

que Diarrhœa habet locum, non tuto præſcribi posſunt remedia uſitata, Cremor Tartari et Scilla; ſed potius amara, e quibus noſtrum maxime ſe commendat.

In *Arthritide* Trifolium aqvaticum in cereviſia coctum profuisſe perhibetur, et folia aqua decocta loco adfecto adplicata calida ægrotis fuisſe ſolatio. — Cum ſero lactis vim herbæ ſalutarem in ſe ipſo expertum BOERHAAWIUS narrat. Idem quoque ALSTON commemorat, ſed uſum hujus remedii, momento licet mitigantem, plura poſtmodum attulisſe incommoda. Quod quidem verum. Huic enim remedio commune eſt cum omnibus amaris, ut eruptionem Arthritidis impediant, quo accidit, ut nutrimentum ſuperfluum, utpote vera arthritidis causſa, ad viſcera nobiliora, maximo cum ægrotantis periculo transmisſum, niſui naturæ humores ſuperfluos ad partes a corde remotiores determinandi, ſit impedimento.

Vermes ſemper apud illos generari ſolent, quorum organa digeſtionis ſunt debilitata, bilisque, debitis deſtituta qualitatibus, langvet. Amara heic commendari merentur, quæ in tubo inteſtinali actionem reſtituunt et meliora inter anthelmintica annumerari posſunt. Hæc etiam eſt ſententia VILLII ſtatuentis, ſcrupulo pulveris trifolii aquatici dimidio aut integro quotidie jejuno ventriculo, cum decocto herbæ aut tenui cereviſia, dato, et hac medendi ratione per dies duodecim aut quindecim protracta, primis quidem diebus tormina, et quidem dira, ſine vermium excretione fuisſe excitata; qui tamen diebus ſequentibus copioſe absque torminibus ſecesſerunt.

In *Febribus Intermittentibus*, magno etiam cum ſucceſſu, remedium hoc fuit adhibitum; ubi tamen illa, quæ in uſu amarorum in genere obtinet, cautio eſt adhibenda, ut primæ viæ omni ab ſorditie et ingeſtis liberentur. Qua autem ratione hoc remedium, æque ac reliqua amara

fe-

febrim tollant, non facile indagatur. Forſitan reprimunt ſpasmos, partim agendo in fibras muſculares ventriculi, partim in nervos ſe cum ventriculo communicantes, primo in ipſo ventriculo, dein in tota corporis ſuperficie. Quo minus in partes a ventriculo remotas vim ſuam exſereret, vel abſorptio hic obtineret, repugnare videtur celerior ille medicaminis effectus, quam ex abſorptione exſpectare licet. Hujus remedii in febri quartana debellanda magnam ſe expertum fuisſe efficaciam VILLISIUS memorat. ODHELIUS, DARELLI, BERGIUS, celebratisſimi Medici noſtrates, idem ſibi contigisſe teſtantur. Pauperioribus certe, qui corticem Peruvianum magno pretio ſibi adquirere non valent, hoc maximopere commendari debet medicamentum, quod in febribus nuperrime dictis regularibus, quæ tempore autumnali plerumque grasſantur, omnino eſt præſtantisſimum. Ad ſaporem tum trifolii aquatici, tum corticis peruviani involvendum, vimque remedii augendam, ambo hæc in masſa pillularum combinari posſunt.

In *Gaſtrodynia Atonica* uſus protractus Trifolii aqvatici vel puri, vel cum ſale Amoniaco martiali mixti magnopere eſt commendatus, atque cortici peruviano præferendus. Prælect. cel. D. Prof. ACREL.

Circa uſum hujus remedii ac reliquorum Amarorum tamen eſt obſervandum, quod nec in morbis hecticis, nec in febribus inflammatoriis, nec in remittentibus biliofis, ubi adſunt ſigna gaſtrica et inflammatoria, nec in ſtatu graviditatis tuto adhiberi posſit.

§ 6.

Methodus medendi.

Uſurpatur hoc remedium aut in forma Theæ, vel infuſi coctione ſaturatiori præparati.

Extractum aquosum vulgo, vel spirituosum Ph. Dan. p. 172 efficax est, et frequentem commodumque præbet usum.

Essentia Ph. W. p. 87. in desvetudinem venit et rarius nostro tempore præscribi ac propinari solet.

In forma pillularum etiam dari solet medicamentum a trifolio nostro paratum ab uno scrup. ad dimid. drachm. quotidie.

Succus expressus admodum validus est, nec nisi in casu desperato adhibendus.

Herbæ Lib. IV dant Extracti aquosi circiter unc. VI. *Tinctura spirituosa* intensius est amara, ejusque usus ideo deberet esse frequentior.

In substantia optime herba nostra præscribitur, modo organa digestionis non adeo sint debilitata, ut sine majori ægroti incommodo hoc fieri nequeat.

§ 7.

Usus Oeconomicus.

Herbam valde licet amaram et quodammodo fœtidam pecora tamen non repudiant. Tabidis ovibus aliisque pecudibus eximium hanc esse remedium traditur. Quin et ab hominibus, annonæ pressis caritate, in Westrobothnia, admixta portione farinæ exigua, ex radicibus panis, etsi haud sapidus, aliquando conficitur. Coctoribus cerevisiæ folia lupuli loco inserviunt, unde potui additur sapor a cerevisia Anglica (Porter dicta) non multum discrepans. Modum, quo hunc in finem adhibetur Menyanthes, in *Novo Diario Oeconomico* anno 1790, mense Julii, ex narratione Angli cujusdam navarchæ, adtulit D. Dr. S. Liljeblad, quam videsis. Plura, quæ in hanc rem adferri possent, addere temporis angustia vetat.